

TANITIM: “KANUNLARIN RUHU ÜZERİNE”*

Elif SAĞLAM

Montesquieu, 18. yüzyılda Fransa’da yaşamış bir düşünür ve siyaset bilimcisidir. Aydınlanma döneminde hukuk, diplomasi ve tarih alanlarında incelenebilecek eserler meydana getirmiştir. “*Kanunların Ruhu Üzerine*” adlı eseri yirmi yıllık bir çalışmanın ürünüdür. Eser, çok fazla eleştirilince yazar 1750’de “*Kanunların Ruhu’nun Savunması*”nı kaleme alarak eleştirilerdeki iddiaları çürütmeye çalışmıştır. “*Kanunların Ruhu Üzerine*” eserinin bu kadar yankı uyandırmasının ve

* **Künye:** Sağlam, Elif (2020). “Tanıtım: *Kanunların Ruhu Üzerine*”. Simit Çay Betik, S. 1, s. 78-81.

içerisindeki fikirlerin hala önem taşımasının en temel sebepleri Montesquieu'nün “kanun” kavramını her yönüyle incelemesi ve yasama, yürütme, yargı kavramlarının ayrı ayrı ele alınması gerektiğini savunmasıdır. Çünkü o güne kadar kuvvetler ayrılığı bahsi böylesine önemsenmemiştir.

Eser; yazar uyarısı, ön söz, altı ana bölüm ve savunma kısımlarından oluşmaktadır. Yazar ön söz kısmında kitabı niçin yazdığı sorusunu yanıtlar: *“Bu kitabı herhangi bir ülkedeki kurulu düzeni mahkûm etmek için yazmadım. Her ulus bu kitapta kendi anlayışının nedenlerini bulacak. Bundan da doğal olarak şu sonuca ulaşacak: Ancak bir devletin özgün yapısına bir anda nüfuz edecek dehaya sahip olma mutluluğuna erişmiş kişilerin, birtakım değişiklikler önerme hakkı vardır.”*

Eserde altı ana bölüm kendi içinde “Kitap” adı verilen başlıklara ve “Konu” adı verilen alt başlıklara ayrılmıştır. Kitap olarak bakıldığında eserin toplam 31 kitaptan oluştuğu görülmektedir. İlk bölümde yazar “kanun” sözcüğünün ne olduğunu tanımlar. Kanunları doğal ve müspet olarak sınıflandırır. Bu grupların oluşumunu anlatır. İnsanların kanunlara niçin uymadığı sorusuna cevaplar arar; okuyucuyu da bu konuda düşünmeye iten sorular sorar.

Yönetim şekillerini cumhuriyet, monarşi ve istibdat olmak üzere üçe ayırır. Aristokrasi ve oligarşinin nasıl oluştuğu vurgulandıktan sonra bu yönetim şekillerindeki temel prensipler, kanun çeşitliliğini, bu yönetimlerin bozulma sebeplerini, demokrasiyi ele alış şekillerini milletlerin tarihlerinden örnekler vererek açıklar. Bu açıklamalarda olması gereken ve olan durumlar ele alınmaktadır. “*Kanunların Ruhunu*”nun ikinci bölümünde özgürlük tanımlarına yer verilir. Siyasi özgürlüğün devlet ve vatandaş açısından önemi incelenir. Fetih, savunma, vergi gibi konuların yönetim anlayışlarına göre çeşitlendiği vurgulanmaktadır. Yazar; yasama, yürütme ve yargı kavramlarını devletlerin yönetim anlayışlarıyla ilişkilendirerek açıklamış, okuyucuyu da bu konuda düşünmeye teşvik etmiştir.

İnsan, geçmişten günümüze elde ettiği kazanımlarla doğada hükmeden konuma erişmiştir. Bilgi birikimi, sanayi, teknoloji ve iletişimin hızla gelişmesi yerkürenin insan yaşamı üzerindeki etkisini büyük oranda kırmış doğal çevre karşısında edilgen olan kültür etken hale gelmiştir. Kanunlar da kültürün bir ürünü olduğuna göre bu dönüşümden ayrı tutulamaz. Kanunların ortaya çıkmaya başladığı eski çağlar düşünüldüğünde karşımızda doğanın çizdiği sınırlarda yaşam süren insanı buluruz. Bu bağlamda Montesquieu, çevresel determinizmin² hâkim olduğu dünyanın kanunların ruhunu nasıl şekillendirdiğini birçok bölümde belirtmiş olsa da esas olarak üçüncü bölümde ele almıştır. Bu bölümde yazar insanların karakterlerini, kanunların yumuşaklığını ya da sertliğini devletlerin coğrafi konumuna bağlamaktadır. Aynı bölümde yazarın kölelik ile ilgili düşünceleri de yer almaktadır. Kölelik eserde üç şekilde incelenmektedir: Sivil, siyasi, aile içi. Ahlak kavramı da yine bu bölümde yönetim anlayışları göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Yazar, eserinde milletlerden örnekler verirken klasik Avrupalı kimliğini koruyarak hareket etmiştir. Doğu ile ilgili fikirlerinde de bu yansımalar görülmektedir. Barbarlık, yazara göre kalıcıdır ve Avrupa da barbar kavimlerin elinden çok çekmiştir. Attila’dan ahlak bölümünde olumsuz bir şekilde bahseden yazarımızın Hristiyanlık dışındaki dinlere de

² Determinizm: Coğrafyada insan davranış ve etkinliklerinin doğal ortam koşulları tarafından tayin edildiğine dair düşünce sistemi (İbrahim ATALAY, Doğa Bilimleri Sözlüğü, s.114, META yay., 2004).

bakış açısı benzer nitelikler taşımaktadır. Yazar üçüncü bölümde ele aldığı tüm konuları iklimsel farklılıklara dayandırmıştır.

Dördüncü bölümde yazar toplumsal hayat, ekonomik girişimler, ticaret, para kullanımı, nüfus ve kanun ilişkilerini ayrı ayrı incelemiştir. Nüfus kısmında; evlilik, bekârlık, doğum kontrolü, doğumların desteklenmesi gibi konuları devletlerin yönetim şekilleriyle ilişkilendirilerek ele alındığı görülmektedir. Beşinci bölümde ise kanunlar ve din ilişkisi üzerinde durulmuştur. Yazar bu bölümde yaptığı yorumlarda Hristiyanlığın en mükemmel yapı olduğunu sürekli vurgulamaktadır. Buna rağmen Spinozacı ve tanrıtanımaz eleştirilerine maruz kalmıştır. Montesquieu, bu duruma tepkisini “*Savunma*” kısmında dile getirmiş, eleştirilerin gerçeği yansıtmadığını ifade etmiş ve eserinin anlaşılmadığını ileri sürmüştür. Son bölümde yazar Romalıların, Avrupa’daki eski kavimlerin ve eserin yazıldığı dönemdeki (1748) Fransa’nın kanunlarını incelemektedir. Kanunların nasıl evirildiğini, hangi aşamalardan geçtiğini eski kanun metinlerinden alıntılar yaparak anlatmıştır. Bu bölümde ayrıca kanun koyucunun özellikleri ve kanunlarda bulunması gereken nitelikler sıralanmıştır.

Eser, kanunların ortaya çıkış süreçleriyle ilgilendiği için hukuk tarihi ile ilgili araştırmalar adına önemli bir kaynaktır. Eğer alan araştırmacısı değilseniz eser size fikir sahibi olmadığımız birçok konudan bahsedecektir. Eseri daha iyi anlayabilmek için okuma süreci devam ederken içerikte bahsedilen dönemlerle, konularla ve olaylarla ilgili araştırmalar yapmak faydalı olacaktır.